

Rapport
över
undersökning av
fornl. 42, Åtråsk 7¹
Piteå sn, Nb.
1966

Stensättning, fornlämning nr 42.

Åträsk 7¹

Åträsket

Undersökt och borttagen den 26-27/7 samt 23-24/8 1966.

Piteå socken

Stensättningen är belägen på en udde på östra sidan av Åträskets utlopp, 20 m från älven och ca 20 m S om den södra husknuten till en på udden befintlig sommarstuga (tomt B på avstyckningskartan). Fornlämningen hade anmälts av red. Allan Forsberg, Piteå, 1963. En undersökning aktualiserades av planer på ytterligare sommarstugebebyggelse på udden (jfr förordnande från raä den 26 juli 1966, dnr F 3861/66). Vid besiktning av platsen konstaterades att udden även var en stenåldersboplats.

Efter avtorvning framkom en rundad stensättning, ca 2,40 m i diam. med en del skärvig sten utanför särskilt i öster. Formen var mycket oexakt och kantstenar saknades helt. I centrum fanns några stående hällar, 30-50 cm långa. Fyllnadsmaterialet bestod av tämligen små stenar, 10-30 cm stora men större delen av materialet var inte hela stenar utan stenskrivor.

Undersökning "stenkistan". Vid utgrävning av det centrala partiet, markerat med groptecken på detaljplan 1, framkom flera stående hällar i västra sidan, d.v.s. den som vetter mot älven. Kistan var fylld med brun jord innehållande stenskrivor samt något kol. I det översta jordlagret och närmast ruta 32 fanns lite brända ben. Kistans påfyllda jordlager var högst 16 cm tjockt, därunder vidtog blekjord, lite rostjord och därunder orörd sand.

Såväl mot N som mot Ö fortsatte det påfyllda jordlagret utanför det område som på detaljplan 1 har markerats med gropstecken. I N fanns ett stort område intill en tall som innehöll brun, fet jord med mycket brända ben i och mot botten av lagret var en del kol. Detta område, F-G 32, har en klar markering. Två flintavslag påträffades i lagret. Under detta lager var sanden fläckig genom inblandning med blekjord samt fläckar av starkt rödfärgad sand (färgämne? - jordprov har tillvaratagits) - på profilritningen har det tecknats som blekjord, då rödfärgen inte syntes vid ritningstillfället. Liknande röda sandfläckar fanns även i F 33 inne i kistan. Ovanpå det feta jordlagret var ett sandlager om 10-15 cm tjocklek.

På Ö sidan markerades kistan bara av en stor stenhäll, belägen i G 32-33. Den påfyllda jorden sträckte sig utanför denna häll och detta område, strax utanför kistan, visade sig vara det intressantaste. Stenen, som mätte 40 cm i bredd, 20 cm i tjocklek och är 50 cm djup lutar ifrån kistan (se profil c-d). Denna sten måste ha stöttat en påle, som har stått snett nerslagen med samma lutning som stenen, att döma av fiberriktningen på de oförmultnade trärester som fanns kvar och som markerats som kol i detaljplan 2 samt i profilen c-d. Nedgrävningen för pålen framgår av detaljplan 2, där teckenförklaringens "nedgrävning 2" visar nedgrävningen sedan stenen hade avlägsnats medan "nedgrävning 3" visar dess botten i nivå + 2.52. Jfr även detaljplan 3. Pålens spets återfanns i detta läge medan spåret efter gropgrävningen kunde följas ytterligare 22 cm djupt. I de multnande resterna efter pålen, på en nivå av + 2.64 stod en liten, bredbladig pilspets av järn, (fynd D) jfr profil c-d. På vilket sätt den har varit fastsatt vid pålen, eller inslagen i denna, kunde inte klargöras vid utgrävningen. Då en del flintskärvor påträffades ytligt vid utgrävningen av pålen, undersöktes en närliggande ruta utanför stensättningen - J 32.

Undersökningen av stensättningen kompletterades med en liten stickprovsundersökning för att klarlägga spåren efter stenåldersboplatsen. Tre m²-rutor undersöktes med dåligt resultat. Då även fynden på strandplanet var mycket sparsamma och kostnadskalkylen endast omfattade undersökning av stensättningen, avslutades grävningen med dessa försök att påträffa stenåldersboplatsen.

Undersökning stenåldersboplatsen.

J 32. En gångstig som följer älven går rakt över rutan. Lagerföljden: 0-2 cm hård, trampad torv, 2-6 cm blekjord och därunder något rostjord och sedan ren sand. I blekjorden fanns några små flintskärvor, några brända benbitar och ett bryne, fynd E. I sandlagret under blekjorden fanns några nedtrampade skärvstenar till ett djup av 20 cm under ytan och bland dessa påträffades ett grönstensavslag.

G 16. Lagerföljden: 2-4 cm torv, 4-10 cm blekjord, därunder rostjord och sand. Ett 40-tal skärvstenar i blekjorden och rostjorden ned till ett djup av 20 cm under ytan. I rostjorden ett kvartsitavslag.

G 21. Lagerföljden: 5 cm torv, 2-8 cm blekjord, därunder sand. Ett 10-tal små skärvstenar huvudsakligen i rostjorden. I blekjorden fanns ett avslag med retuscher av mörkgrå tät bergart.

G 26. Lagerföljden: 5 cm torv, 4-10 cm blekjord. Därunder rostjord och sand. Ett 20-tal skärvstenar huvudsakligen i rostjorden. I blekjorden tre avslag av vit kvartsit.

Fyndförteckning.

F 32 Läge: i sanden omedelbart under stenarna

Brända ben

Läge: i den feta jorden

✓ 2 flintavslag, 3,5-2 cm

Brända ben

✓ Kolprov

✓ Färgprov av rödfärgad sand

F-G 32 Läge: i den feta jorden

Brända ben

F 33 Läge: i sandjord i "kistan"

✓ Fosfatprov

G 16 Läge: i rostjorden

✓ 1 avslag av vit kvartsit, 2,5 cm

G 21 Läge: i blekjorden

✓ 1 avslag av mörkgrå, tät bergart, med retuscher
längs en sida, 30 x 22 x 10 mm

G 26 ✓ 2 avslag av vit kvartsit, 2,5 cm

G 32 Läge: utanför och strax innanför rösekanten i
blekjordfläckig sand ned till 26 cm djup

✓ 1 ämne? till skrapa av fläckig, vit kvartsit
46 x 33 x 15 mm

Fynd B

✓ notan i 354 10/6 70/66

G 32 forts.

- ✓ 1 avslag av grönsten med slipyta på ett mindre parti på ena flatsidan (fragm. yxredskap?),
39 x 33 x 8 mm

Fynd C

- ✓ 2 avslag av grönsten, 5-3,5 cm
✓ 5 bitar flinta, delvis brända, 3-1cm
✓ 1 avslag av flinta, 1 cm

Brända ben

Läge: nivå + 2.64

- ✓ Pilspets av järn med tånge, mycket rostig,
hela längden 104 mm; tången 38 mm l, 10 mm
br, 5 mm tj; bladet 66 mm l, 33 mm br, 11 mm
tj

Fynd D

Läge: under de understa stenarna i gropen

- ✓ Träkol, trol. rester av påle

Läge: i gropen för pålen på olika nivåer

- ✓ (4 bitar flinta), delvis brända, 2,5-1,5 cm

3 bitar flinta,
1 bit träkol;

Brända ben

G 33 Läge: i den påfyllda jorden

- ✓ 1 eldflinta, 31 x 19 x 5 mm
✓ 1 flintknuta, 34 x 26 x 26 mm
✓ 1 flintavslag, 1 cm

Fynd A

Brända ben

G 33 forts.

Läge: i rostjorden, nivå + 2.76

- ✓ 1 avslag av grönsten, 6 cm
- ✓ 1 avslag av vit kvartsit, 3,5 cm

G 34 Läge: i blekjorden

- ✓ 1 avslag av grönsten, 3 cm

H 32 Läge: i blekjorden

- ✓ 1 avslag av flinta, 1 cm
- ✓ 1 spånlikn. avslag av flinta, 2 cm
- ✓ 1 avfall av flinta, 3 cm
- 1 bränt ben

H 33 Läge: i blekjorden

- ✓ 1 ring av metall, utsidan facetterad, diam. 4,8 cm Fynd F
- Brända ben

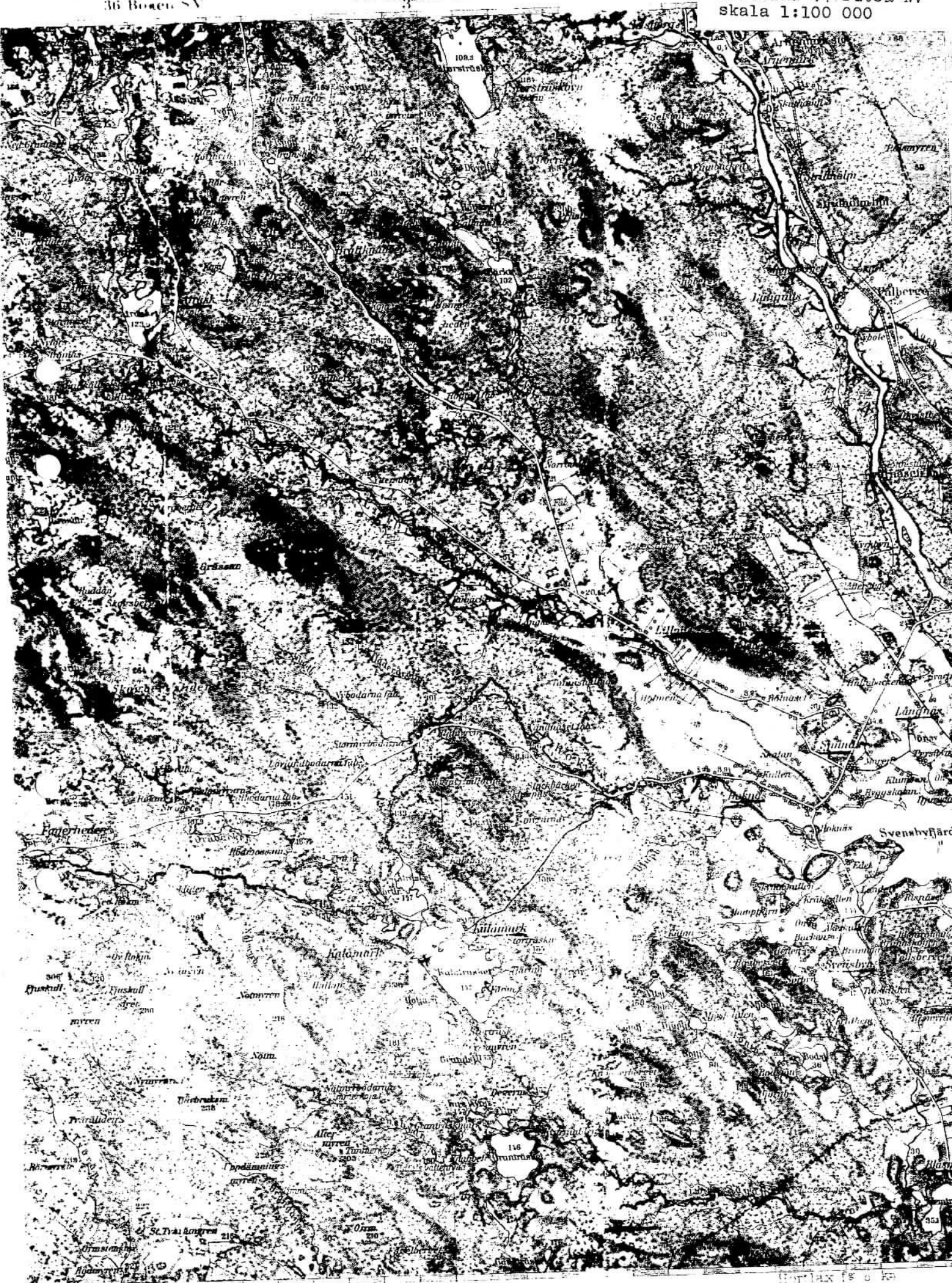
J 32 Läge: i blekjorden

- ✓ 1 bryne, rekt., använt endast på en sida, 133 x 48 x 18 Fynd E
mm
- ✓ 1 avslag av grönsten, 2 cm
- ✓ 2 avfall av bränd flinta, 2-1 cm
- Brända ben

Lösfynd från stranden:

- ✓ 1 fragm. pilspets, spetspartiet, av vit kvartsit,
30 x 18 x 8 mm

Ritningar

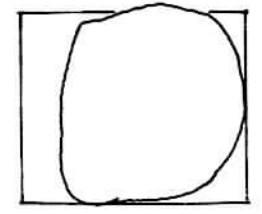

PLANKARTA ÖVER FORNL. NR 42 I PITEÅ
SN, ÄGO NR. ÅTRÄSK 7¹. UNDERSÖKT AV
B. HJOLMAN JULI - AUGUSTI 1966.

SKALA ^{se} nedan RITAD DEN 3/12-68 AV C.J.

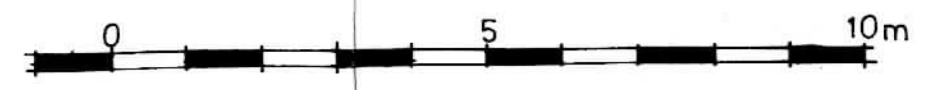

B
C
D
E
F
G
H
J
K
L

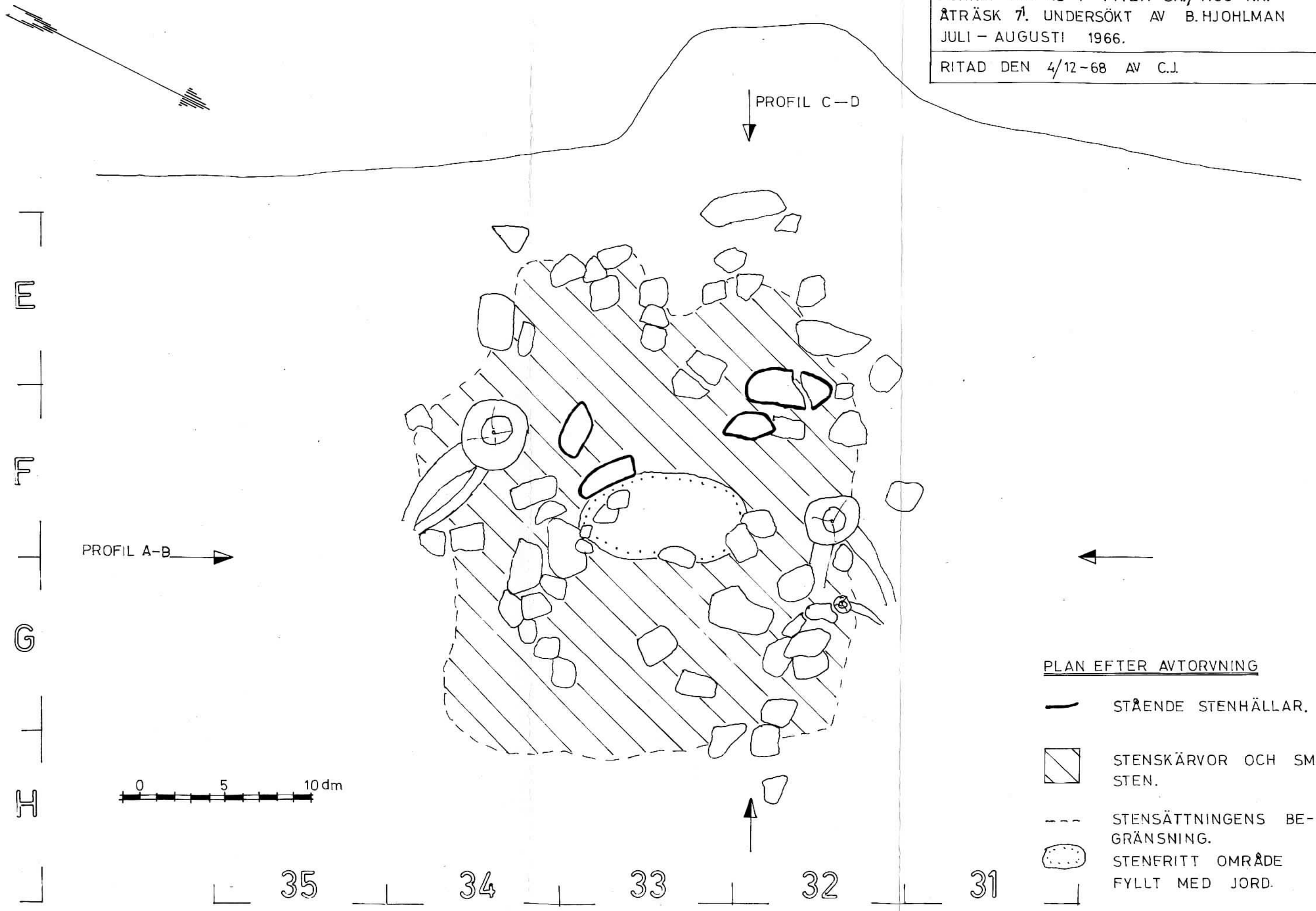
BRYNE
E

35 30 25 20 15

DETALJPLAN 1 TILL PLANKARTA ÖVER
 FORNL. NR. 42 I PITEÅ SN., ÄGO NR.
 ÅTRÄSK 7¹. UNDERSÖKT AV B.HJOHLMAN
 JULI - AUGUSTI 1966.

RITAD DEN 4/12-68 AV C.J.

PROFIL A-B →

↓ PROFIL C-D

0 5 10 dm

35 34 33 32 31

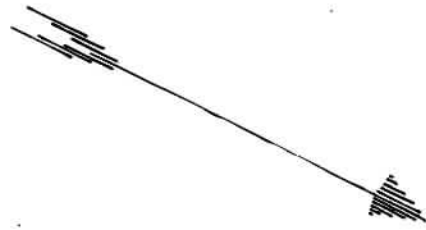
PLAN EFTER AVTORVNING

- STÅENDE STENHÄLLAR.
- ▧ STENSKÄRVOR OCH SMÅSTEN.
- - - STENSÄTTNINGENS BEGRÄNSNING.
- STENFRITT OMRÅDE Fyllt med jord.

DETALJPLAN 2 TILL PLANKARTA ÖVER FORNL.
42 I PITEÅ SN., ÄGO NR. ÅTRÄSK 7.
UNDERSÖKT AV B.HJOHLMAN JULI-AUG. 1966.

RITAD DEN 4/12-68 AV C.J.

RÖSETS CENTRUM EFTER BORTTAGANDE
AV RÖSESTENARNA.

F

E

D

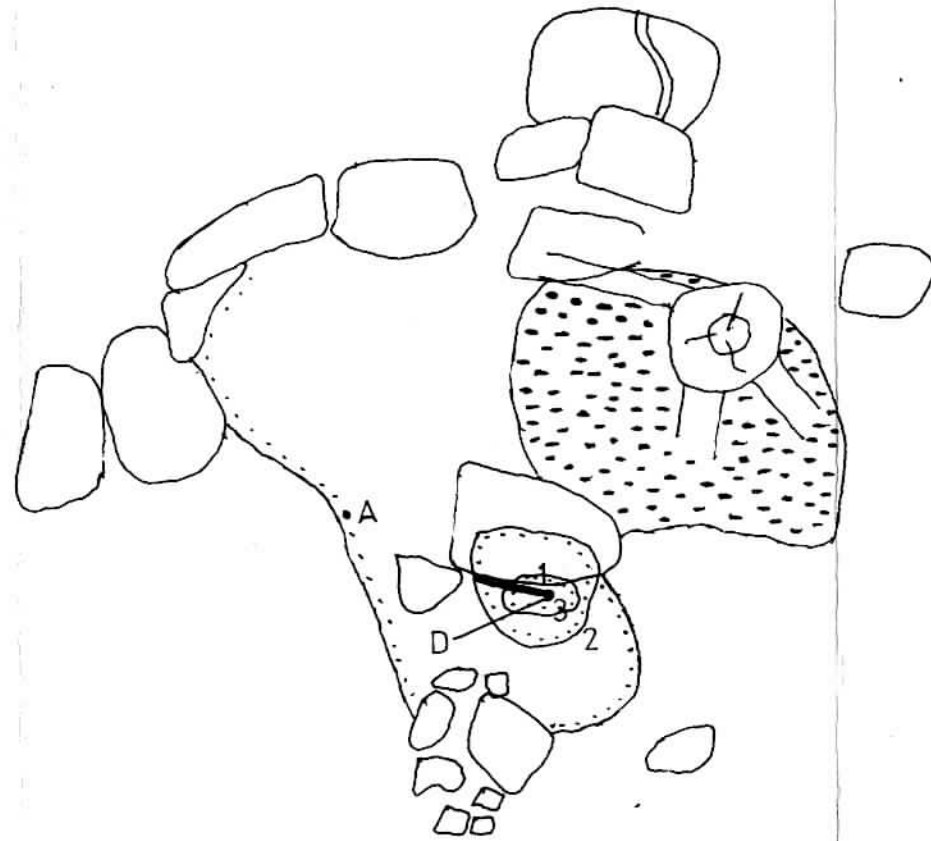
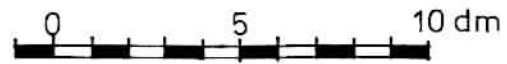
C

B

G

F

H

A-D FLINTBITAR

 BRUN FET JORD MED BRÄNDA
BEN

 NEDGRÄVNING 1,2,3

 TRÄKOL

35

34

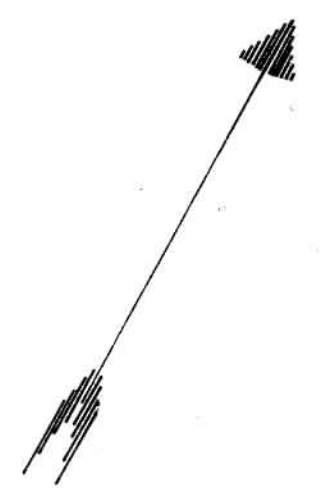
33

32

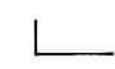
31

DETALJPLAN 3 TILL PLANKARTA ÖVER
FORNL. 42 I PITEÅ SN, ÄGO NR. ÅTRÄSK 71.
UNDERSÖKT JULI - AUGUSTI 1966 AV B.
HJOHLMAN.

RITAD DEN 3/12 -68 AV C.J.

32

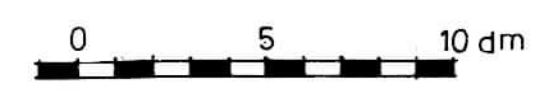

+ 2,52

G

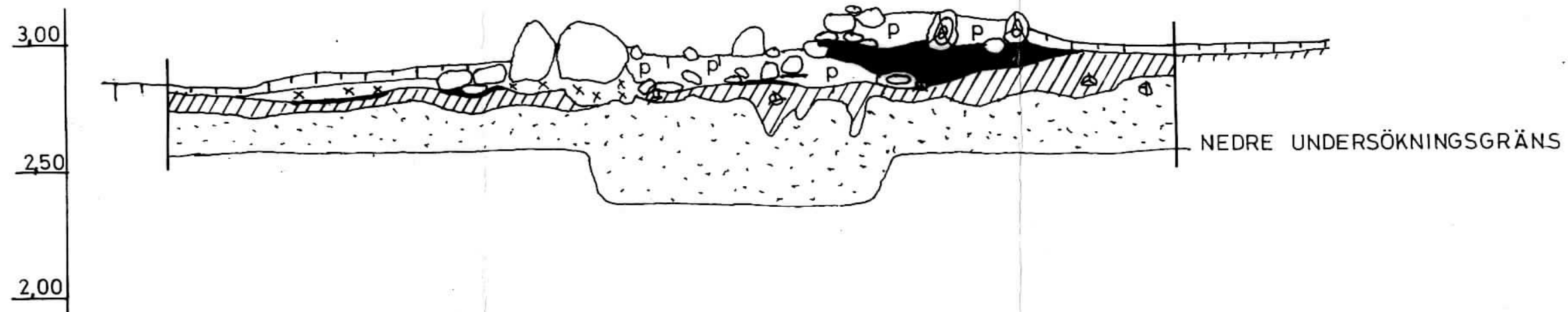
● = PÅLENS SPETS

PROFILER FRÅN DETALJPLAN 1 TILL
 PLANKARTA ÖVER FORNLÄMMNING 42 I
 ÅTRASK 7¹. UNDERSÖKT AV B. HJOHLMAN
 JULI - AUGUSTI 1966.

RITAT DEN 3/12 68 AV C.J.

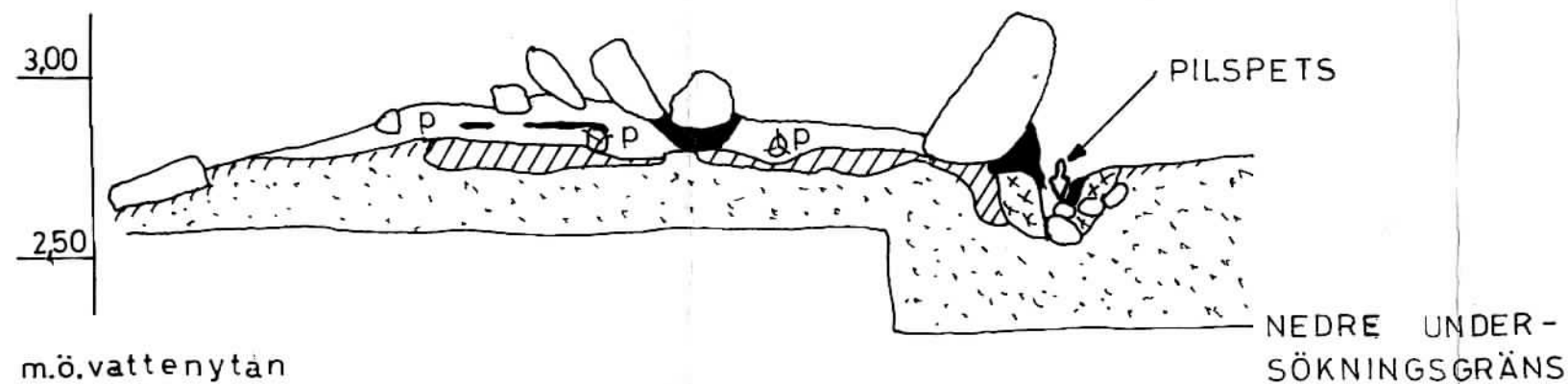
PROFIL A-B

m.ö.vattenytan
 27.7.66 (normalt
 sommarvattenstand)

35 34 33 32 31

PROFIL C-D

m.ö.vattenytan
 den 27/7-66

E F G

- TTT TORV
- p = PÅFYLLD JORD
- [stippled box] SAND
- [cross-hatched box] OMRÖRD SAND
- [diagonal hatched box] BLEKJORD
- [solid black box] BRUN FET JORD MED BRÄNDA BEN, MOT BOTTEN KOL
- [white box] ROSTJORD

0 5 10 dm

F o t o g r a f i e r

Foto Birgitta Hjohlman

juli - augusti 1966

Acc.nr: 1966:27:1-12

1966:28:1-12

1966:29:1-9

Acc.nr: 1966:27:10

1. Sjön utanför röset, sedd mot utloppet.

Acc.nr: 1966:28:5

2. Sommarstugan, som ligger 21 m N om röset. Tätt intill stugans S hörn ligger en skadad härd. I bakgrunden Åträsket. Foto mot N.

Acc.nr: 1966:27:8

3. En skadad härd intill sommarstugans S hörn. Foto mot N.

Acc.nr: 1966:27:3-4

4. Röset före avtorvning. Foto mot V.

Acc.nr: 1966:27:1

5. Röset före avtorvningen. I bakgrunden syns älven som avvattnar Åträsket. Foto mot V.

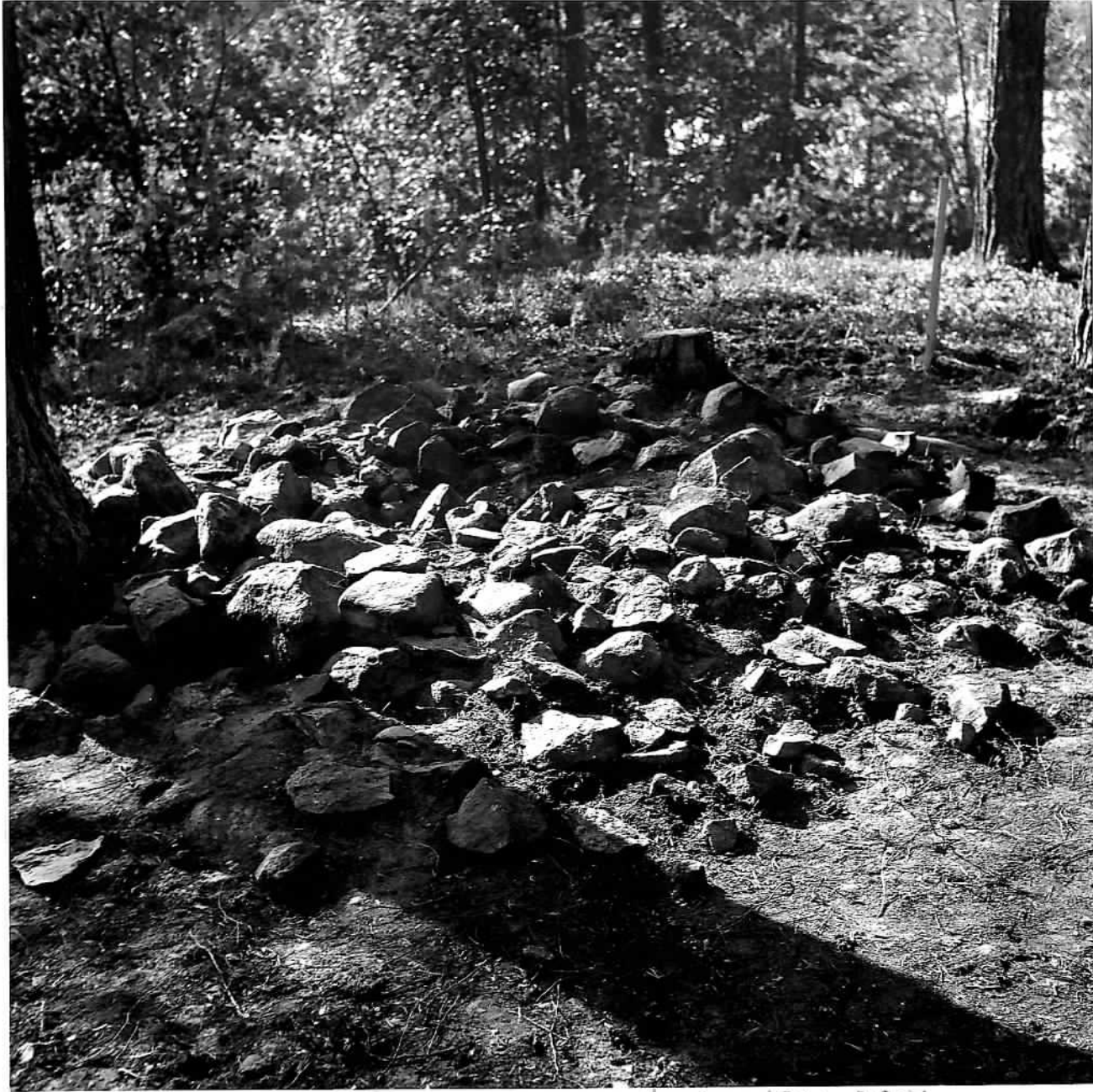

6. Röset efter avtorvning. Foto mot V.

Acc.nr: 1966:28:1-4

Acc.nr: 1966: 28: 6
7. Röset efter avtorvning. Foto mot S. I bildens mitt framträder de två stenraderna, som bildar kistan.

8. Røset efter avtorvning. Foto mot NV.

Acc.nr; 1966:28:7

Acc.nr: 1966:28:9

9. Stenkistan sedan rösefyllningen avlägsnats. Foto mot V.

10. Stenkistan sedan rösefyllningen avlägsnats. Foto mot SÖ. Acc.nr: 1966:28:10-11

Acc.nr; 1966/2912

11. Nedgrävningen intill den stora stenen i ruta G 32-33. I den mörka sanden hitom stenen måste en påle ha stått snett nerlagen. Foto mot VSV.

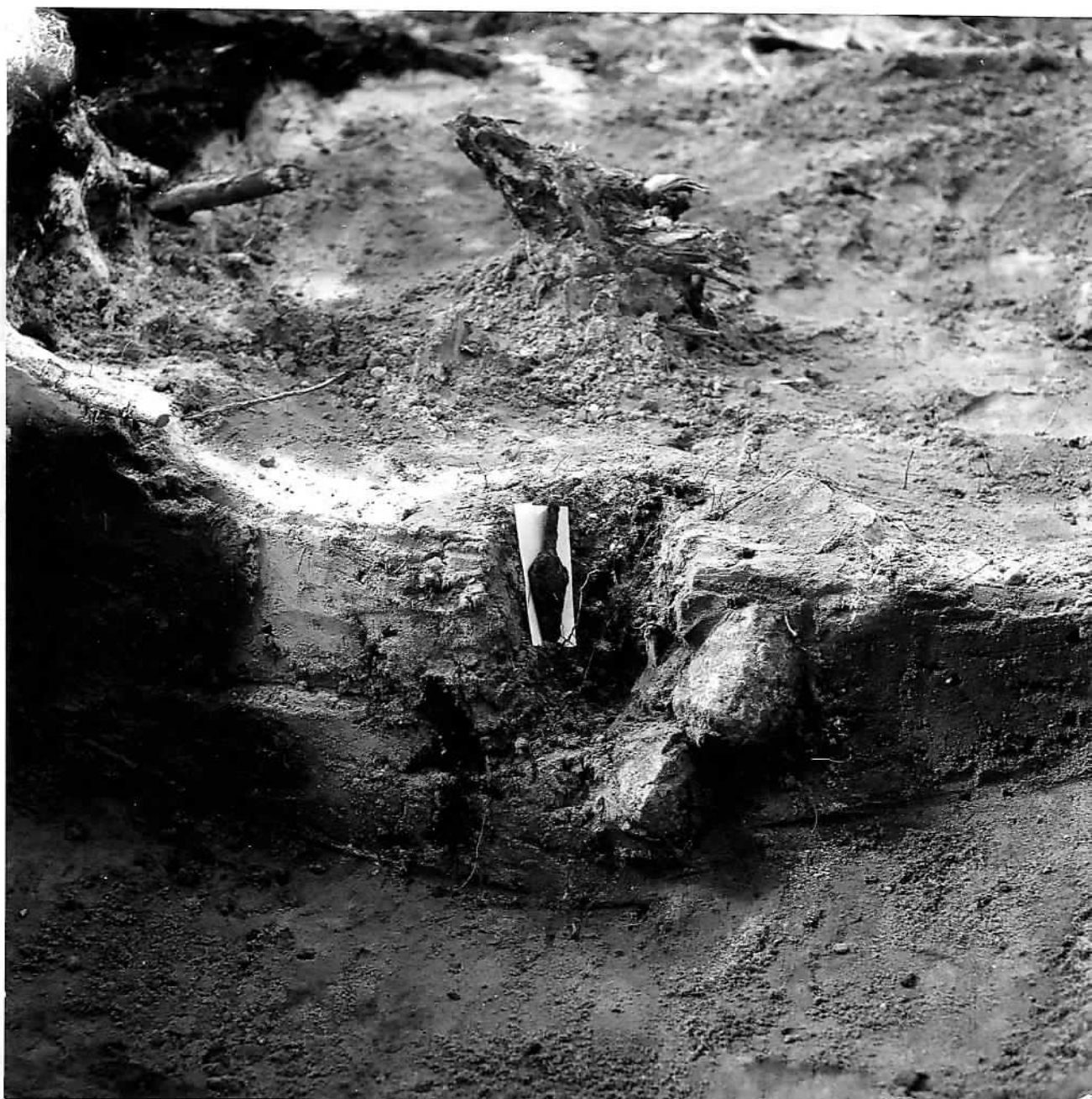
Acc.nri: 1966:29:5

12. Gropen i G 32-33 sedan den stora stenen har avlägsnats. Jfr bild 11.
Foto mot NV.

Acc.nr: 1966:29:7

13. Pilspetsen, fynd D, in situ i gropen. Foto mot NNV.

Acc.nr: 1966:29:8

14. Pilspetsen, fynd D, in situ i gropen, som här ses i genomskärning.
Av bilden framgår att spetsen inte står ända ner i botten av gropen.
Foto mot NV.

Acc.nr: 1966:29:9

15. Pilspetsen, fynd D, in situ i groppen, som här ses i genomskärning.
Foto mot V.